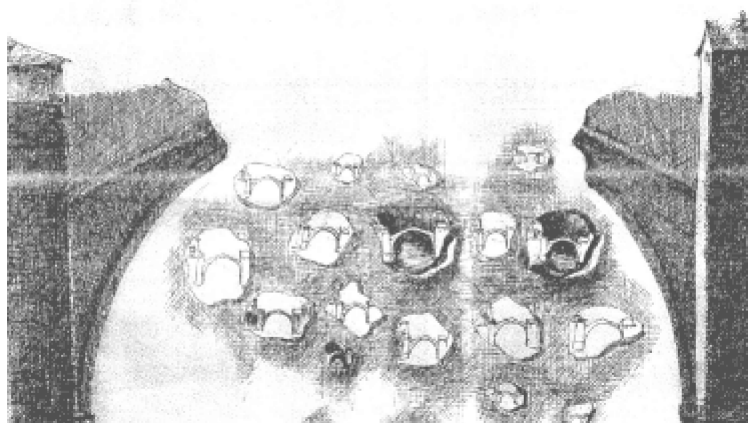

Semsudin Serdarevic
ZIVJECE OVAJ KAMEN
 Cudesni svod se ponovo radja

Nigdje se tako neposredno i cudesno lijepo ne isprepliću civilizacija i umjetnost kao što je to slučaj sa arhitekturom. Kada je **Kodza Mimar Sinan**, sin **Abdul Menan-agin**, snagom svoje stvaralacke i umjetnicke ličnosti, udahnuo u svoga učenika **Hajreddina** znanje, vještinu i osjećaj za interpolaciju graditeljskih volumena u prirodni ambijent nije mogao pretpostaviti da će se njegova zamisao o savršenstvu linija, odnosno vizura opredmetiti upravo na obalama **Neretve** u pitomoj dolini gdje nastaje naselje koje će se prozvati **Mostar** i u imenu ponijeti riječ most, a nju će zitelji ponijeti u sebi kao sastavni dio, kao svoje razmišljanje i ponasanje. Ona će se jednostavno zrcaliti u nekom njihovom postupku, odnosu i komunikaciji, posebno prema strancu. Most i ljudi oko njega pulsirali su jednakim bilom, kao jedna misao, kao neraskidivo tkivo. Bio je to čudesan i spoj materije i duha. Uz Stari most je nobelovac **Ivo Andrić** uzdahom, kakav je imao **Arhimed** prilikom otkrića gravitacije, izustio: - **Pred njim covjek postaje miroljubiviji i pitomiji.**

Kada su ronioci Madjarske inženjerije iz sastava Multinacionalne divizije Jugoistak iz sastava SFOR-a 29. septembra 1997. godine ritualno izvadili prvi kamen luka Starog mosta iz Neretve uz prisustvo visokih međunarodnih i domaćih dužnosnika, kao i impozantnog broja Mostaraca svih uzrasta, te ga simbolično predali francuskim inženjercima koji su ga pomoću snazne dizalice prenijeli na platformu, svima je bilo jasno da se san o ponovnom gradjenju "čudesnog svoda" pretvara u javu. U isto vrijeme označena je nova etapa u razvoju grada, jer buduci most već tada je postao multinacionalni projekat. Grad i most postaju blizi međunarodnoj zajednici nego ikad u svojoj petovjekovnoj istoriji. Do tog trenutka trebalo je iznalaziti moduse kako skrenuti pozornost na ovaj polis koji je postao paradigma budućih odnosa u BiH. I ovaj put potvrdilo se da Mostar ima jednu od ključnih uloga u razvoju političkih

odnosa u zemlji, kao sto je cesto, sa manje ili vise uspjeha imao u svojoj burnoj istoriji.

Medjutim, kasnije ce se ispostaviti da to nije bio sluzbeni pocetak obnove Starog mosta, premda taj datum ostaje zapisan zlatnim slovima u ljetopisu njegove rekonstrukcije. Tadasnji gradonacelnik Mostara **Safet Orucevic** se grcevito borio da se u proces obnove ukljuci sto vise nacija i asojacija za ocuvanje graditeljskog nasljedja. Povoljnji vjetrovi poceli su da pusu kada se oglasio UNESCO i Svjetska banka. **U sjedistu UNESCO-a u Parizu, 5. marta 1998. godine**, poziv za globalno partnerstvo potpisuju **Federico Mayor**, generalni direktor UNESCO, **James D. Wolfensohn**, predsjednik Svjetske banke i **Safet Orucevic**, gradonacelnik Grada Mostara.

Fondacija "Stari Mostar" prelazi u ingerenciju Svjetske banke a strucna ekspertiza je zadatak Ekspertnog tima UNESCO-a. Sedamnaestog novembra 1998. godine Mostar postaje centar okupljanja svjetskih strcnjaka. U Hotelu penzionera, toga dana svecano je inauguriran Ekspertni tim UNESCO-a za rekonstrukciju i revitalizaciju Starog mosta i stare gradske jezgre Mostara. Za predsjednika je nesto ranije izabran **Leon Presssouyre**, arheolog, profesor na Pariskom univerzitetu. U tim su imenovani: **Ceved Eredrer**, svjetski priznati arhitekt sa Srednjo-istocnog tehnickog univerziteta iz Ankare; **Munir Bouschnaki**, arheolog pri UNESCO-u zaduzen za rekonstrukciju svjetskih kljucnih projekata; **Azedin Beschausehe**, arheolog, strucnjak pri UNESCO-u, **Milan Gojkovic**, profesor na Gradjevinskom fakultetu u Beogradu, svjetski autoritet za mostove; **Radovan Ivancevic**, profesor istorije umjetnosti na Univerzitetu u Zagrebu; **Michael Kiel**, profesor na Gradjevinskom fakultetu u Sarajevu; **Ferhad Mulabegovic**, arhitekt i istoricar iz Sarajeva i **Golru Necipoglu-Kafadar**, profesor sa Harwardskog univerziteta.

Prilikom inauguracije Ekspertnog time obratio se **Ivan Prskalo**, gradonacelnik Mostara najavivsi novi pozitivni zaokret u promisljanju kada je rijec o rekonstrukciji Starog mosta:

- Ovom prigodom osobno, ja, kao gradonacelnik Grada Mostara imam cast i izjavljujem da dajem maksimalnu potporu revitalizaciji, u stvari izgradnji Starog mosta koji ce biti u interesu pomirenja svih gradjana grada Mostara i interes pomirenja svih na prostorima Bosne i Hercegovine i koji ce biti sigurno u interesu svijeta kao znak mira. Ovom prigodom zamolio bih predstavnike i radnu grupu da se Stari most uknjizi u svjetsku bastinu kako bismo uspjeli napraviti od njega bas ono sto zelimo. Zato, gospodo iz UNESCO-a i Svjetske banke kao i svih drugih organizacija koje cete ucestvovati u obnovi Starog mosta, budite sigurni da ste dali jedan veliki doprinos miru na prostoru grada Mostara i normalnijem suzivotu na prostoru grada, rekao je gospodin **Ivan Prskalo**.

Dogradonacelnik Mostara **Safet Orucevic** imao je puno razloga za radost i untrasnji mir, jer se njegova ideja o rekonstrukciji Starog mosta zaceta danom rusenja 9. novembra 1993. godine i uvrstavanje Mostara u UNESCO-vu listu svjetske bastine u opasnosti uveliko pocela realizovati. Ova sjednica odagnala je i najmanje nedoumice u tom pravcu. Gospodin **Orucevic** je porucio: - Vas danasnji prvi sastanak istorijski je trenutak, ne samo u obnovi Hajrudinovog lijepog luka, ne samo u istoriji ovog grada nego i drzave, vec i za cijeli region koji je prethodnih godina bio bacen u ponor destrukcije, mrznje i tragedije. Ako je rusenje Starog mosta bila morbidna poruka o unistenju svih mostova izmedju naroda u BiH, onda je obnova njegovog luka poduhvat kojim se simbolicko zelee obnoviti mostovi razumijevanja i koegzistencije. Vas buduci zadatak nije samo plemenit i uzvisen u graditeljskom smislu, obnovom luka Starog mosta vi obnavljate narusene duhovne vrijednosti nase civilizacije.

Direktor UNESCO kancelarije u BiH **Colin Kaiser** podsjetio je da **"ako je nesto izvjesno u Bosni i Hercegovini, to je da ce Stari most biti sagradjen"** da bi potom dao presjek dosadasnjeg prisustva ove asocijacije u Mostaru. Predstavnici UNESCO-a su posebnu paznju posvecivali Mostaru od juna 1994. godine kada su ovdje boravili strucnjaci **Federico Mayor**, generalni direktor UNESCO-a, **Munir Bouschnaki** i **Vogel**.

Od proljeca 1994. godine do ljeta 1995. godine UNESCO je imao konsultante u Mostaru za kulturno nasljedje ciji je glavni zadatak bio da organizuje hitne radove koji su u okviru EUAM (Administracija

Evropske unije u Mostaru) uključivale pomoc Institutu za zastitu kulturno istorijskih spomenika i prirodnog nasljeda, procjenu stete i utvrđivanje zapustenog nasljedja.

Colin Kaiser se osvrnuo na rezultate edukacionog kursa u Sarajevu i Mostaru kojeg su pohađali svi zaposleni strucnjaci Zavoda za zastitu kulturno istorijskih spomenika Mostara dobivsi na kraju certifikate. Bilo je to u oktobru 1996. godine, a predavaci su bili poznati svjetski i domaci strucnjaci iz raznih oblasti zastite.

Dobro su primjetili **Richard Ellermann**, sef Regionalnog ureda OHR u Mosteru i Colin Kaiser da se nesto rapidno promijenilo u odnosu na ranije poglede hrvatske strane kada je rijec o rekonstrukciji simbola grada. Takav utisak nije bio produkt samo onoga sto je **Prskalo** rekao, u svom obraćanju, nego su to potvrdile njegove izjave na pjesackom mostu prilikom posjete clanova ekspertnog tima staroj gradskoj jezgri. Mozda se gradonacelnik **Prskalo** sjetio rijeci nobelovca **Ive Andrica**, ili je smaragdno zelena boja rijeke Neretve, koju nije imao prilike posljednjih godina cesto vidjati na ovom mjestu, ucinila da se konacno prepusti njoj zavodnickoj ljepoti i podlegne joj kao svaki ranjivi muzik.

Prof. **Zlatko Langof**, clan Ekspertnog tima, jedan od rijetkih koji je ranije imao iskustva pri sanaciji Starog mosta 1955. godine, 1956. godine, 1963. godine izjavio je da po njegovoj procjeni za izgradnju mosta, koristeći istu tehnologiju i materijale, trebaju tri pune godine.

Na proljeće naredne godine pocinje nastavak vadjanja kamena iz korita rijeke Neretve sve dok se na površinu ne izvadi posljednji odlomak koje ce eksperti pregledati i dati strucnu ocjenu njegove kvalitete i mjesta koje mu je pripadalo u intradosu ili celu mosta. Slijedi ispitivanje upornjaka i krilnih površina na kojima su vidljive pukotine. Raduje cinjenica da je iz kamenoloma **Mukosa** izvadjena dovoljna kolicina tenelije, tako da je poceo period sazrijevanja kamena.

Vecina svjetskih eksperata slozila se s ocjenom da je rekonstrukcija Starog mosta internacionalni ali i jedan od najvaznijih projekata u svijetu u ovom trenutku. Izgradnja luka je put u naredni milenij, u vrijeme dijaloga, suživota, tolerancije i uvazavanja razlicitosti. Narodi Bosne i Hercegovine gradice most pomirenja i novih odnosa. Da li je starac ikada mogao zamisliti svoju ogromnu ulogu koju mu je vrijeme nametnulo? Mozda je njegova uzvisena ljepota oko koje su se uvijek otimali odredila njegovu sudbinu.

ZNANO JE DA JE SPASIO GRAD.